

H7A - AHA-effekt

Optimal brug af AHA-effekt giver den tydeligste brunst og høj oxytocin udskillelse

1. Brug af ornen de første tre dage efter fravæning

- Luk ornen ind foran søer lige efter fravæning
- Benyt forskellige orner i løbet af dagen
- Brug de ældste orner
- Ganske få søer kan forventes at vise brunst de første tre døgn efter fravæning. Derfor:
  - Når ornerne lukkes foran søerne, kontrolleres søerne for stårefleks
  - Søer, som viser stårefleks uden yderligere stimulering, skal insemineres 12 timer efter
- Tre dage efter fravæning fjernes ornen helt fra løbestalden

2. Brug af ornen dag fire-seks efter fravæning

- Der skal fodres og skabes ro i stalden inden insemineringen påbegyndes
- På "hovedløbedagen" lukkes ornen foran søerne, når personalet er klar til inseminering
- Der bør ikke være ornekontakt til mere end fire til seks søer ad gangen. Brug ornevogn eller låger
- Brug gerne flere orner på ornegangen
- Når insemineringen er overstået, fjernes ornen, indtil næste inseminering skal foretages

3. Brug af ornen til brunstkontrol og polte

- Byt ornen midt på dagen med en anden orne
- Når ornen introduceres for søerne skal de brunstkontrolleres
- Herefter lukkes ornen foran de polte, som 1. brunst skal erkendes hos

Orne foran af søer for at skabe AHA-effekt

Ornen er tidligst kønsmoden ved 7-8 mdrs. alderen, og det anbefales at den først tages i brug, når den er over 8 mdr.

Ornevogn, der kan fjernstyres til brug i forbindelse med inseminering

De første tre døgn efter fravæning kan det forventes, at 2-4 % af søerne viser brunst afhængig af dietid og andelen af ammesøer

Kommentarer til H7A - AHA-effekt

1. Umiddelbart efter fravæning skal søerne præsenteres for en eller flere orner.

De første cirka tre døgn efter fravæning bør der være "fri adgang" mellem so (søer) og orne(r). Det vil sige, at dyrene skal kunne se hinanden, og der skal være mulighed for trynekontakt. Enten skal søerne kunne opsøge ornen, eller omvendt.

Et bytte af orne foran søerne midt på dagen øger ornens aktivitetsniveau, så længe ornerne ikke kender hinanden.

En orne, som oplever konkurrence, vil typisk skumme og smaske mere og herved udskilles vigtige brunststimulerende hormoner fra ornens mundhule.

Ornerne skal være kønsmodne og helst have en vis erfaring. Ældre orner har en bedre effekt end yngre.

Bemærk! Hvis ornen opstaldes foran søerne i længere tid, skal området opfylde en række lovkrav.

Efter cirka tre døgn fjernes ornen, så søer og orner går i hver sin afdeling. Hvis dette ikke kan lade sig gøre, skal løbestalden indrettes, så søer og orner ikke kan se hinanden/længst væk fra hinanden.
2. Det er vigtigt, at alt personale er helt klar til inseminationsarbejdet, når ornen lukkes foran søerne. I forbindelse med inseminering, flyttes en orne ind foran de søer, som ønskes brunstkontrolleret. Ornen skal være synlig for de søer, som ønskes brunstkontrolleret, og der skal være mulighed for trynekontakt.

Når søerne skal insemineres, er det meget vigtigt, at ornen kun er synlig for de søer, som kan insemineres indenfor 15-20 minutter. Sørg for lukkede adskillelser på låger og stiafskillelser for hver 4.-6. so. Brug eventuelt ornevogn, især hvis gangen foran ornen er meget bred.

Oxytocin i blodet får børen til at trække sig sammen og transportere sæden til æggene. Efter 20 minutter er børenes muskulatur udmattet, og soen bør derfor først stimuleres og løbes igen efter 30-40 minutter Derfor skal der ikke stimuleres flere søer ad gangen, end der kan løbes på 20 minutter.

Det er en fordel at bruge flere forskellige orner. Ornerne bliver mere aktive, når de kan lugte, at andre orner har været der – f.eks. på gangen foran søerne.

Er man mange personer om arbejdet, kan det være en fordel, at der anvendes flere orner efter hinanden på ornegangen foran søerne (selvfølgelig adskilt af låger).

For at muliggøre AHA-effekten ved næste insemination skal ornen tilbage i egen sti.
3. Aktivering af ornen:

  - Kast brugt aftørringspapir over til ornen
  - Brug kaldelyde
  - Lad ornen springe minimum hver 14. dag - helst umiddelbart efter stimuleringsarbejdet er slut som en "belønning" for veludført arbejde